

Jože Slak – Đoka

Nekoč smo se srečali

pregledna razstava

KiBela / MMC KIBLA
23. 8.–14. 9. 2019

V MMC KIBLA in prostoru za umetnost KiBela se soočimo s pregledno razstavo del Jožeta Slaka, ki so v hrambi Milene Slak; izbor sta napravili z Išo Jakše, ki je naredila še končno selekcijo in jo tudi postavila.

Odprli smo jo 23. avgusta 2019, točno na 5. obletnico umetnikove tragične smrti. Nenačrtovano in nenadejvasi. Tako se je pač zgodilo, je moralo biti, kot večna resnica, najenostavnejša in plemenita. Pet let. Pet – kot pentagram, star in univerzalen simbol, ki so ga uporabljali že stari Grki in Babilonci. Kot narava, saj vsak krak predstavlja en njen element: vodo, zrak, ogenj, zemljo in svetlobo. Srednjeveški alkimisti so pentagram uporabljali kot simbol za kvintensenco (peto bistvo), peti element – ognjeni eter, oziroma za Svetega duha.

Prostor napolnjujejo živopisne slike, na katerih se Đoka poigrava s formami, oblikovanjem materialov, plesom barv, melodijami oblik, prepletanjem abstraktnega in realističnih motivov. Skladal je v harmonijah čutnosti, zaznavnosti, napetosti in bobneče družbene angažiranosti. Igral je tolkala, zlasti indijske table. Iz časa na Akademiji za umetnost v Ljubljani krožijo o njem zgodbe, da je kar sredi pouka vzel table, sedel na tla in odtolkel nekaj za meditacijo in koncentracijo. Ostali so mu prisluhnil. Glasba mu je bila navdih. In pisanje. Zanimal se je tudi za vzhodnjaške veščine aikida ter astronomijo. Svoj zvezdo-gled je izdelal ročno in morda nas vabi, da moramo pogledati v zvezde, če želimo videti sebe, kar simbolno stori pričujoča razstava, ko nam slike zasijejo kot zvezde in nas potegnejo v njegovo vesolje.

Čeprav je bil edinstven umetnik, ne samo v Sloveniji in Jugoslaviji, ampak tudi v svetovnem merilu, je nekako 'izstopil iz alternative', ko je za svoje delo prejel nagrado **Zlata ptica** (1981). Iz tistega časa je legendaren in zgodovinski njegov performans v Galeriji ŠKUC v Ljubljani. Đoka nagovori Marka Breclja in Blaža Ogorevca k sodelovanju pri poskusu njegove (avto)destrukcije. Na steno nariše drevo življenja in ŠKUC popiše s parolami in grafiti ter prosi svoja asistenta, naj ga kot Jezusa pribijeta na steno. Da bi bil performans še boljši, je Slak oblečen v črno obleko s kravato, z žganjem podprta pomočnika pa bi ga morala po pribijanju na zid še pobruhati. Da bi bilo bruhanje lažje, sta se pred tem dodobra najedla. Čeprav je bil performans dobro načrtovan, je Blaž Ogorevc omagal, verjetno mu je postalo slabo od krvi in spremljanja akcije, in je Jožeta na steno mukoma pribil Marko Breclj sam.

Širše se je uveljavil z veliko pregledno razstavo v Moderni galeriji Ljubljana (1993) in je isto leto dobil še **Župančičevo nagrado**. Pokazal se je kot povsem izviren avtor, ki je razstavil impozantno količino del svetovne kakovosti. Rezljane lesene plošče, poslikane z živimi barvami, so pri njem začele dominirati konec osemdesetih kot estetski vrhunec in novum na slovenski sceni, ki odkriva njegovo mojstrstvo in večstranskost. V devetdesetih letih je Slak obdal svoje slike z lastnoročno izdelanimi okvirji, ki so že sami po sebi artefakti; gre za izbrane forme lesa z dodatki, ki dekorativno popestrijo sliko oziroma naslikani motiv. V 90. letih vpelje druge materiale, preizkuša tehnike, sestavlja različne forme, plasti, nanaša in odvzema, od monumentalnega k prosojnemu, ponuja druge optike in raziskuje percepcijo vseh čutov in še več. Svobodno se je posluževal katerih koli izraznih sredstev za doseg končne vizije ali izjave nekega dela.

Leta 2007 je prejel **Nagrado Prešernovega sklada** za razstavo *Slike za slepe* kot metaforo za različne vrste slepot, od fizične do socialne in ideološke. Ves čas je bil razmišljujoč in primerno kritičen, a vedno spet umetniški – kot najvišjem poslanstvu človeka.

Ob svoji razstavi *Kmetske slike* v KIBLI leta 2012 je povedal: "Kmetske slike niso slike, namenjene kmetom, temveč slike, nastale na kmetih, s kmečko pametjo in so nasprotje 'urbanim' slikam, ki si jih prizadeva uveljaviti s tujim bliščem zaslepljena, v bistvu pa kmetska slovenska kulturna srenja. Odražajo pogled otroka na golega cesarja, z golimi dvorjani, ko so ravno oblekli svoja nova sublimna oblačila iz inozemstva.

V deželi, kjer so mnenja pomembnejša od dejstev in pravovernost važnejša od vernosti, je tudi umetnost postala prazna forma, namenjena le "zgodovinjenju" in "črpanju sredstev". Za ta namen mora biti skladna z ideologijo globalnega kapitalizma: žri, če ne, boš požrt, ne glede na sposobnost svoje prebave. Tako se utapljamo v verbalni driski površno razumljenih citatov in parol, ki je spremenila umetnost v politični govor in onemogoča pogled na resničnost, namesto da bi ga razjasnila. Nerazumljivost je postala celo nekakšno sublimno estetsko načelo.

Moje slike želijo prikazati cerebralne koprene, ki meglijo naš pogled, onemogočajo razumevanje in komunikacijo med različnostmi ter povzročajo disociacijo, razpad družbenega organizma. Postali smo družba slepih, kar je posledica popolnega nerazumevanja bistvene vloge kulture v življenju družbenega organizma. Kultura je koža, ki drži skupaj meso, kosti in drobovino družbe."

Kustos Žiga Dobnikar je takrat razmišljal: "Barva na slikah, utemeljenih na kaligrafskih skicah, je razpršena v kapljice in madeže različnih velikosti in gostot razporeditve, odvisnih od hitrosti poteze kaligrafskega čopiča. Pride do vtisa emulzije, barve, ki se je formirala v kapljice zaradi površinske napetosti. Ta element je prisoten tudi na nekaterih Đokovih tabelnih slikah, ki napetosti ne gradijo toliko na pervertiranju standardnega pravokotnega nosilca, temveč na dialektiki med realizmom in abstraktno kopreno, ki ustavlja pogled na površini, za katero se razpira pejosaž. Čez realistični motiv se širi in razpreda organska povrhnjica abstraktnih barvnih form, ki včasih delujejo kot odmev slikarjeve geste, včasih pa kot znanilci razkroja prostora. Forme so izvedene reliefno in z odsevnimi barvami, kar da delu izrazito taktilno kvaliteto, hkrati pa ga odpre vplivom svetlobe, ki, v odvisnosti od zornega kota, ustvarja neskončno število verzij iste slike."

Pred tem sta v Multimedijem centru KIBLA leta 2000 razstavljala z Markom Jakšetom na razstavi z naslovom *Ne t'č ne m's* in oba sodelovala tudi na mednarodni skupinski razstavi *Homo Sapiens 3000*. Kot je zapisala Aleksandra Kostič: "Jože Slak slika po eni strani otroško natančno in po drugi vsakdanje nemarno, iskrice drznega humorja pa svetlijo sivo malodušje. Sicer pa si slike oglejte sami. Mogoče boste v njih odkrili nekaj povsem drugega."

Kot je predvsem slikal, rezbaril, vnašal v svojo likovnost različne materiale, preizkušal nove tehnike, izdeloval in vedno – v vsem, kar je počel – ustvarjal. Kot izučeni kemik, izurjen mizar in vrhunski umetnik. Kroj-razkroj in preobrazba organskega v anorgansko, v umetnino, ki seda in sega v prostor in ga napolni s svojo energijo, s srcem in z duhom. Umetnost je ne samo svet, ampak so naši svetovi. Dobrodošli v Đokovo vesolje in naj vam zvezde kažejo pot.

Peter Tomaž Dobrila

Biografija

(vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/Jo%C5%BEE_Slak)

V otroštvu je živel pri stari mami, ki ga je naučila marsičesa za življenje koristnega. Po osnovnem šolanju v Kopru je odšel na Kemijsko srednjo šolo v Ljubljano in se nato vpisal na študij kemije, ki ga ni navdušil. Leta 1971 se je odločil za študij slikarstva na Akademiji za likovno umetnost v Ljubljani, kjer je leta 1975 diplomiral pri profesorju Gabrijelu Stupici. V Ljubljani se mu ni uspelo vpisati na specialko.

Eno leto je učil likovni pouk na osnovni šoli. Leta 1980 je odšel v ZDA, kjer se je preživljal kot mizar. Kmalu se je vrnil domov. Leta 1985 je za leto in pol odšel na Japonsko. V Kyotu je na Shiritsu Geijutsu Daigaku zaključil podiplomski študij in se naučil japonščine. Prepotoval je Japonsko in se vrnil v Ljubljano. Tu si je leta in leta zaman trudil, da bi pridobil ustrezen atelje. Z muko je najemal popolnoma opustošene prostore, da je lahko slikal in razstavljal.

Nemirna in radovedna narava ga je gnala, da je z nenehnimi vprašanji vznemirjal vse okoli sebe. Pod vprašaj je postavljala našo celotno kulturo. V osebni drži je bil zelo gostoljuben, a na drugi strani boleče neposreden, poln smisla za humor in ironijo (roganje). Vse antagonizme svoje osebe je pretil v izjemen umetniški opus. Tudi svoje kemijsko znanje in mizarske spretnosti je večje izkoriščal za nenavadne slikarske rešitve. Že na začetku osemdesetih let njegove slike izgubijo okvir, postanejo poljubnih oblik, kot si zamisli posamezno slikarsko kompozicijo. Na lesene plošče, ki jih svobodno oblikuje, slika z akrilnimi barvami in nanje lepi različne ostanke življenja. Postopoma je razvil izviren način za nanašanje barv in bleščečih najnovejših materialov na zamotano izrezljane lesene plošče.

Mogoče je najizvirnejši in najbolj izrazit slovenski postmoderni slikar.

Avtobiografsko razmišljanje o ustvarjanju in umetnosti je objavil v katalogu Jože Slak RAZSTAVA, ki ga je predstavil na posebnem dogodku 2. decembra 1992 v Vili Katarina v Ljubljani. Uvodno poglavje je posvečeno stari mami.

Leta 1993 je imel veliko pregledno razstavo v Moderni galeriji Ljubljana z naslovom I DO IT MY WAY.

Leta 2007 je prejel Nagrado Prešernovega sklada za razstavo *Slike za slepe* v Mali galeriji. Slepe slike so mu metafora za različne vrste slepot, od fizične do socialne in ideološke.

Z družbeno kritiko nadaljuje leta 2012 z razstavo *Kmetske slike* v KiBeli, prostoru za umetnost MMC KIBLA.

V zadnjih letih življenja je živel in delal v Jordankalu na Dolenjskem. Njegovo nemirno ustvarjalno in življenjsko pot je zaključilo nesrečno naključje. Posthumno pregledno razstavo so mu postavili v Galeriji Nova Gorica leta 2015.

Zapustil nam je s "holivudskimi bleščicami" prekrito podobo naše v duhovno noč pogreznjene civilizacije.

Njegov brat Franci Slak je bil režiser.

Za svoje delo je dobil nagrado Zlata ptica (1981), Župančičevo nagrado (1993) in nagrado Prešernovega sklada (2007).

Ob odprtju razstave je Jožeta Slaka Đoko s koncertom počastila "njegova" skupina SAETA: Miloš Bašin – tolkala, ljudska glasbila; Aleš Gasparič – flavte, okarina, piščali; Lado Jakša – pihala, klaviature; Boštjan Perovšek – računalnik, zvočna okolja.

Na dogodku je bila na ogled tudi multivizija Lada Jakše o Jožetu Slaku Đoki.

Razstava je na ogled do 14. septembra 2019.

Produkcija: Združenje za umetnost in avdio-vizualno produkcijo KODA MODRO

Koprodukcija: Kulturno izobraževalno društvo KIBLA in Društvo za sodobno umetnost X-OP

Podpora: Mestna občina Maribor, Ministrstvo za kulturo, Program Ustvarjalna Evropa – Kultura

Prostor za umetnost KiBela / MMC KIBLA, Ulica kneza Koclja 9, Maribor

Odprto od ponedeljka do petka, od 9. do 22. ure, v soboto od 16. do 22. ure.

Jože Slak Đoka: Nekoč smo se srečali

pregledna razstava

KiBela, MMC KIBLA

23. 8. do 14. 9. 2019

Kozmično jajce / *Cosmic Egg*, 2010
akril/les / *acrylic/wood*, 239 x 64 cm

Taputapuatea, 2008
akril/les / *acrylic/wood*, 152 x 235 cm

Ženski tiki / *Female Tics*, 1999
akril/les / *acrylic/wood*, 105 x 80 cm

Prasevanje / *Background Radiation*, 2007
akril/les / *acrylic/wood*, 125 x 250 cm

Florjan, 2003
akril/akril, les / *acrylic/acrylic, wood*, 132 x 125 cm

Beli oro / *White Oro*, 1998
akril/les / *acrylic/wood*, 113 x 92 cm

Omara za oči / *Eye Closet*, 2003
akril/akril, les / *acrylic/acrylic, wood*, 127 x 132 cm

V prah se vrneš / *To Dust You Shall Return*, 2001
akril/les / *acrylic/wood*, 73 x 121 cm

Avtoportret / *Self-portrait*, 2011
akril/platno / *acrylic/canvas*, 100 x 90 cm

Jigme in jetsun, 2012
akril/platno / *acrylic/canvas*, 92,5 x 207 cm

Ko jelen hrepeni po potokih voda / *When a Dear
Yearns for Streams of Water*, 2007
akril/forex / *acrylic/forex*, 295 x 240 cm

Pa to še ni vse / *And That's Not All*, 2002
akril/platno / *acrylic/canvas*, 205 x 145 cm

Om mani padme hum, 1975
akril/platno / *acrylic/canvas*, 135 x 210 cm

Kvadrat / *Square*, 1976
akril/platno / *acrylic/canvas*, 135 x 135 cm

Vdih / *Inhale*
akril/les / *acrylic/wood*, 110 x 155 cm

Lev s srcem / *Lion With a Heart*, 1998
akril/les / *acrylic/wood*, 80 x 123 cm

Nekoč smo se že srečali / *We Met Before*, 1990
akril/les / *acrylic/wood*, 195 x 160 cm

Vbod / *Incision*, 1981
akril/les / *acrylic/wood*, 120 x 150 cm

Balkanski bojevnik / *Balkan Warrior*, 1992
akril/les / *acrylic/wood*, 154 x 77 cm